

Beleidsnotitie
van de Algemene Kerkenraad Enschede

Voorwoord

In zijn vergadering van oktober 2003 besloot de Algemene Kerkenraad (AK) op aanbeveling van het College van Kerkrentmeesters tot het instellen van een vacaturestop.

Achtergronden van deze aanbeveling zijn te vinden in het rapport 'Prognoses van inkomsten, uitgaven en omvang van de SOW Gemeente Enschede voor de periode 2003 – 2008'.

Doel van de vacaturestop is het realiseren van een sluitende begroting vóór 2008.

Vacatures in de predikantsformatie zullen niet worden opgevuld voordat de formatie, die nu bestaat uit 5,9 fte is teruggebracht tot 4,5 fte.

Het aantal van 5,9 fte is ontleend aan de begroting 2004, die door de AK is aanvaard en waarin aan kosten "pastoraat" met 5,9 fte is gerekend; daarnaast is er een bijdrage aan het Citypastoraat van 0,4 fte en voor pastorale werkers 0,7 fte.

De buitengewone wijkgemeente (stadsbreed) Bethelkerk maakt weliswaar deel uit van de SOW-gemeente Enschede en is ook

vertegenwoordigd in de AK, maar neemt daarbinnen een geheel eigen positie in; zij stelt haar eigen beleid en begroting vast. Zij komt daarom verder in deze notitie niet voor.

Daarnaast sprak de AK in bovengenoemde vergadering uit zich ertoe te verplichten om 'in de zomer van 2004 een beleidsnotitie vast te stellen, waarin aangegeven wordt hoe met de inzet van 4,5 fte predikantsplaats de kerk van Enschede bearbeid kan worden en zij haar taak in de samenleving kan verrichten'.

Het zal duidelijk zijn, dat er problemen ontstaan, wanneer zich bij ongewijzigd beleid een predikantsvacature voordoet. Een concrete situatie kan het beste verhelderen, voor welke vragen de kerk dan komt te staan.

Stel dat één van de huidige predikanten die voor de volledige werktijd aan één wijkgemeente is verbonden vertrekt uit Enschede, hoe kan dan het werk het beste worden voortgezet?

Zullen de blijvende predikanten zich elk voor een deel van hun tijd in gaan zetten voor de vacante wijk? Zullen zij naast de vergaderingen van hun eigen wijkkerkenraad ook die van de vacante wijk gaan bijwonen? Zullen zij naast hun eigen wijkkerk nu ook in de kerk van de vacante wijk voorgaan? Wordt deze taak zo gelijk mogelijk over hen verdeeld of krijgen sommigen daarin een speciale verantwoordelijkheid?

Welke oplossing zal gekozen worden voor het pastorale werk? Wordt dat ook verdeeld over de blijvende predikanten? En de catechese? En de andere predikantstaken?

En als vervolgens nog een predikant Enschede verlaat, geldt dan hetzelfde voor die wijk?

Opbouw

Nadenkend over de beleidsvragen die nu aan de orde zijn, en de voor- en nadelen van verschillende opties wegend, ontstaat de behoefte aan een visie op het kerk-zijn in Enschede.

Hoe kijken gemeenteleden aan tegen de kerk waar zij zelf deel van uitmaken? Wat voor een beeld van de kerk staat hen voor ogen? Daarover gaat het in hoofdstuk I van deze notitie.

Vervolgens is van belang helder te krijgen waaruit in grote lijnen op dit moment de taken van de kerk met wijkgemeenten en gespecialiseerd werk (Citypastoraat, Pastoraat na Ramp) bestaan. Waar liggen voor de predikanten op dit moment de hoofdtaken? Op deze zaken gaat hoofdstuk II in.

Vanuit de confrontatie van de visie met de huidige situatie ontstaat ook een beeld van gewenste taken, die nu blijven liggen. Hoofdstuk III probeert deze in kaart te brengen.

Maar niet alles wat wenselijk wordt geacht is ook mogelijk. Het eerder genoemde rapport van de Kerkrentmeesters geeft de materiële, financiële en personele randvoorwaarden helder aan.

Hoofdstuk IV gaat daar nader op in.

Wat in de eerste vier hoofdstukken bijeengebracht is kan nu uitmonden in concrete beleidsvoorstellen. Daarop richten zich de laatste hoofdstukken.

Procedure

Wat nu voorligt is een aanzet om te komen tot een beleidsnotitie. Met opzet is hier niet sprake van een beleidsplan. Daarvoor is de tijd te kort. In plaats van te beginnen bij de wijkgemeenten, de werkgroepen en commissies ligt nu de start bij de AK. De AK stelt zich hiermee niet boven de wijken, maar neemt zo wel de verantwoordelijkheid die hem toekomt als zijnde de plaats waar alle wijken van de SOW-gemeente Enschede met elkaar in gesprek zijn. De AK heeft deze notitie vastgesteld en is van mening dat deze een goed uitgangspunt is om het gesprek in de gemeente te kunnen gaan voeren. Dát is namelijk wel de bedoeling: dat de gehele gemeente zo optimaal en maximaal mogelijk betrokken wordt bij dit proces. Daarom gaat deze aanzet na bespreking en vaststelling in de AK naar de wijkkerkenraden, het Citypastoraat en 'Roombeek', die het in hun achterbannen aan de orde kunnen stellen. Vervolgens zal in het voorjaar van 2004 op een studie- en bezinningsdag nader beraad daarover plaatsvinden. De AK hoopt in de (na)zomer van 2004 zo ver te zijn, dat hij deze aanzet gewijzigd door en aangevuld met de reacties vanuit de gemeente als een beleidsnotitie kan vaststellen, waarmee de koers voor de komende jaren kan worden uitgezet.

I. Visie

De Protestantse Gemeente van Enschede (PGE) maakt deel uit van de Protestantse Kerk in Nederland. Haar grondslag, taken en werkwijze worden omschreven in de Kerkorde.

Ze staat in de joods-christelijke traditie, die zich voor haar ontvouwt in Jezus van Nazareth. Zij zoekt de omgang met God, is uit op gemeenschap met elkaar en richt zich op dienst aan elkaar en aan de wereld.

Zij biedt aan jong en oud, aan gelovigen en zoekers ruimte om God en elkaar te ontmoeten. Ze is gericht op en laat zich raken door de wereld; ze is betrokken bij haar omgeving; ze is uitnodigend en gastvrij voor wie behoefte heeft aan geborgenheid en voedsel voor onderweg.

In het spoor van Jezus wil zij – gebruik makend van de gaven en talenten van haar leden – omzien naar elkaar en naar wie op haar weg komen.

Deze visie probeert in zo weinig mogelijk woorden te omschrijven hoe de kerk van Enschede zichzelf verstaat. Het gaat hier niet om een afgewogen kerkleer, maar om een kernachtige typering. Er dient in deze omschrijving helderheid te bestaan over

- de inhoudelijke en de kerkrechtelijke relatie van de plaatselijke gemeente met de landelijke kerk;
- waar haar wortels liggen en in welke traditie ze staat;
- wat ze ziet als haar hoofdtaken;
- op wie en waarop ze zich in het bijzonder richt.

II. Beschrijving van de huidige situatie

II.0 Huidig beleid m.b.t. de wijkgemeenten.

Een ruim twee jaren vergende discussie over het COSS-rapport werd in het voorjaar 2001 afgerond. Inmiddels waren ook vanuit de predikanten een aantal voorstellen gekomen. De belangrijkste besluiten waren: de predikantsformatie van de wijken zou gerelateerd worden aan het aantal betalende leden. Een van bovenkomende indeling in drie wijkgemeenten werd afgewezen, evenals het werken vanuit een predikantenteam. De wijken besloten *samen* op weg te gaan en aan de predikanten werd ruimte geboden zich te specialiseren en taken te verdelen.

Vooraf het besluit om samen te werken heeft zijn vruchten afgeworpen: de Deta en Oosterkerk besloten tot federatie over te gaan en de Vredeskerk werkt nauw met deze groepering samen op velerlei gebied. De Eudokiakerk federeerde met de Apostel Thomaskerk en de OGH sloot een samenwerkingsovereenkomst met de federatie. Het inkrimpen van het aantal wijken werd voornamelijk mogelijk gemaakt door het SoW-proces. Er is echter niet langer sprake van twee of meer kerken in dezelfde wijk en voor verdere inkrimping zijn drastischer stappen nodig. Hiermee zal de huidige wijkstructuur ongetwijfeld veranderingen moeten ondergaan, evenals de relatie van de predikanten tot deze wijken. Het is daarom verstandig eerst de aandacht te richten op de aard en kenmerken van de wijken en op de rol van de predikanten voordat besluiten over een nieuwe structuur genomen worden. In de volgende secties wordt daarop ingegaan.

II.1 Algemene karakterschets van de wijkgemeenten.

De volgende kenmerken, activiteiten en taken kunnen genoemd worden:

1. centrale plaats van de zondagse eredienst in het geheel van de wijkgemeente;
2. belangrijke rol van de predikant bij de voorbereiding van en het voorgaan in de diensten, alsmede bij tal van gemeenteactiviteiten;
3. veel onderling dienstbetoon en sterke betrokkenheid op de eigen gemeenschap: herkenbaarheid, intimiteit, ruimte tot verdieping;
4. openheid, gastvrijheid en laagdrempeligheid;
5. gemeenteleden kiezen bewust voor de wijkgemeente die bij hen past;
6. aandacht voor leren en vieren;
7. pluriformiteit in geloofsbeleving en betrokkenheid bij de gemeente;
8. oecumenische contacten en activiteiten ook over de grenzen;
9. zwakke diaconale activiteit;
10. sterke zelfstandigheid van de wijken;
11. het ontstaan van samenwerkingsverbanden tussen de wijken
12. het verrichten van stadstaken: Raad van Kerken, redactie Samenspraak, Citypastoraat, Pastoraat na ramp, diaconie;
13. het verrichten van taken, die Enschede overstijgen: classis en provincie.

II.2 Bijzondere karaktertrekken van de verschillende wijkgemeenten:

Nota bene!

Dat bij een wijkgemeente een bijzondere karaktertrek vermeld staat, betekent niet, dat dit exclusief geldt voor die wijkgemeente, maar wél dat het daar dominant is.

Opstandingskerk:

1. openheid naar de wereld buiten de kerk;
2. inhoudelijke aandacht voor vieren en leren;
3. dynamiek van zelfstandige werkgroepen;
4. oecumenische activiteiten.

Kapel Lonneker:

1. kleinschaligheid;
2. sterke onderlinge betrokkenheid;
3. jongvolwassenencontact.

Deta-Oosterkerk:

1. inhoudelijke aandacht voor vieren en leren;
2. interne openheid en onderlinge betrokkenheid;
3. breed gedragen doortastend beleid.

Vredeskerk:

1. gehechtheid aan tradities; tevens open voor nieuwe ontwikkelingen;
2. groot aantal vrijwilligers, maar geringe betrokkenheid bij beleid;
3. harmonie;
4. echte plek voor kinderen.

Enschede West:

1. laagdrempeligheid van kerkdienst;
2. goede toegankelijkheid van vorming en toerusting en pastoraat;
3. kringen;
4. oecumenische activiteiten;
5. contact met de Islam.

Vrijzeniskerk:

1. verscheidenheid in leeftijd, geloofsbeleving, en betrokkenheid;
2. groepen, die begeleid moeten worden;
3. veel vrijwilligers werkzaam.

OGH:

1. oecumenische gemeente;
2. groot aantal vrijwilligers;
3. men voelt zich samen verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de eredienst en gemeente;
4. gehechtheid aan de wekelijkse eucharistie/avondmaalsviering.

Citypastoraat:

1. open huis: ruimte voor gesprek, warmte, informatie;
2. oecumenische gemeenschap van vrijwilligers en bezoekers;
3. verhalen van mensen ingebed in de bevrijdende verhalen van de bijbel.
4. geen eigen vieringen

Pastoraat na Ramp

1. pastoraat;
2. welkom onthaal roombeek;
3. huis van verhalen.

II.3 Wat vraagt de wijkgemeente van de predikant?

De predikanten in Enschede werken voornamelijk in wijkgemeenten met een redelijk gelijke interne organisatie. De taken van de predikanten vallen onder de noemer: leren, vieren, dienen, besturen.

Als belangrijkste concrete taken van de predikanten zijn te noemen:

1. het verzorgen van liturgie en eredienst (praktijk en beleid) als hart en inspiratiebron van de gemeente;
2. intensief pastoraat ;
3. het leiden van gesprekskringen en preekvoorbereidingsgroepen, hetgeen een beroep doet op een goede bijbeltheologische kennis;
4. het leveren van bijdragen in bestuurs- en beleidsvragen;
5. het motiveren, inspireren en begeleiden van de vrijwilligers;
6. een actieve benadering van de jongvolwassenen, waaronder het geven van catechisaties;
7. het verrichten van bovenwijkse taken;
8. een oecumenische inzet.

III. De gewenste situatie

Temidden van een eindeloos pakket van denkbare wensen zoekt deze notitie naar enkele basisgedachten voor de kerk van morgen. Basisgedachten die enerzijds steeds weer terug bleken te keren in alle discussies, gesprekken en notities die de afgelopen jaren plaatsgevonden hebben. En die anderzijds voortkomen uit een serieuze vergelijking tussen de visie op ons gezamenlijk kerk-zijn, en de beschrijving van de kerkelijke werkelijkheid op dit moment.

1. *Voortzetting van de wezenlijke basistaken van dit moment.*

Ook als de structuur van SoW-Enschede verandert zal de kracht van nu zo veel mogelijk moeten worden bewaard. Het goede van de huidige structuur mag niet verloren gaan. Te denken valt met name aan: herkenbaarheid, intimiteit, ruimte tot verdieping en intensivering. Deze elementen zijn belangrijk gebleken in de ontmoeting met God en met elkaar.

Een aantal te handhaven basistaken en -activiteiten valt van hieruit te benoemen:

- Erediensten die ruimte bieden voor diversiteit, én thuisvoelen;
- Pastoraat;
- Kringwerk;
- Begeleiding van vrijwilligers;
- Oecumenische contacten.

2. *Ruimte scheppen voor en werken aan actieve openheid*

In de visie worden de wereld en de mensen om ons heen met name genoemd. De visie is daarmee meer open naar buiten dan de SoW-kerk van Enschede op dit moment vaak is. In de praktijk zijn onze activiteiten (gemeenteactiviteiten én predikantsactiviteiten) voornamelijk naar binnen gericht. De wens om meer ‘open kerk’ te zijn wordt echter breed gedeeld.

Als gewenste aandachtsvelden waar we méér energie aan moeten gaan besteden zijn aan te duiden:

- stedelijk (stads-)diaconaat;
- contact in (burgerlijke) wijken; maatschappelijke activiteiten (duurzaamheid etc.)
- oecumene;
- interreligieuze contacten; *i.c. Islam*
- presentie van ‘de kerk’ bij belangrijke stedelijke gebeurtenissen.

-

3. *‘Samen kerk in Enschede’*

Meermalen is de wens uitgesproken dat er naast een goed wijkgevoel van onze leden ook veel meer dan nu iets zal ontstaan van gevoel voor ‘samen kerk in Enschede’ zijn.

Gezamenlijke activiteiten moeten niet als eigenlijk-overbodige-rand worden ervaren, maar als mede behorend tot de kern van het eigene.

Aan een dergelijke mentaliteit valt concreet te werken. Bijvoorbeeld op terreinen van:

- Vorming en Toerusting (zie de AK notitie van januari 2003, waarin duidelijk een aantal schalen wordt onderscheiden waarop V&T in Enschede kan plaatsvinden);
- structurele stadsbrede inzet van predikanten;
- stedelijke vieringen bij bijzondere gelegenheden;
- samen verantwoordelijkheid nemen voor stedelijke vragen en problemen.

4. Algemene efficiëntie

Elk wijkcentrum van nu brengt een eigen basispakket aan werk met zich mee, nagenoeg onafhankelijk van het aantal leden. Als we

a) de beschikking hebben over minder predikanten

b) tegelijk ons takenpakket toch willen aanpassen aan de visie, d.w.z. minder dan nu voornamelijk richten op 'binnen'...

dan zal het aantal vier- en bestuurs-plaatsen significant moeten worden verminderd. Alleen dán komt er voldoende energie vrij om de kern van het oude goed te blijven doen en tevens het nieuwe (zie punt 3) aan te pakken.

5. Meer flexibiliteit in de inzet van predikanten.

De specifieke wijkgebondenheid van de predikanten op dit moment heeft enkele zeer waardevolle aspecten. Te denken valt aan herkenbaarheid, continuïteit in met name pastoraat, eredienst en bestuur. Anderzijds gebeurt er binnen de huidige werkstructuur heel veel werk dubbel, voor vaak kleine groepen. Bovendien wordt van elke predikant nu een over-all-inzet gevraagd.

Gewenst is een werkstructuur waarin meer dan nu ruimte is om delen van het wijkwerk van nu bovenwijks samen te voegen. Allereerst met het oog op de efficiëntie. Een gematigde specialisatie van de predikanten kan bovendien de kwaliteit van het werk doen toenemen. Groot voordeel is tenslotte dat op deze wijze de predikanten meer 'van ons allen samen' worden, hetgeen van belang is in geval van vertrek, wijk-wijziging en/of inkrimping.

Pro Memorie: Wat betreft de predikantsinzet zij nog opgemerkt dat het takenpakket van eventuele parttimers realistisch dient te zijn. Een formatie van minder dan 0,5fte is ongewenst.

IV. Randvoorwaarden

Gebouwen

De Protestantse Gemeente van Enschede is eigenaar van de Vredeskerk, de DETA-kerk, de Apostel Thomaskerk, de Opstandingskerk, van de kapel in Lonneker en van de Schalm.

In juridische zin is de PGE ook eigenaar van de Grote Kerk op de Oude Markt. Over het gebruik van deze kerk heeft zij slechts een beperkte zeggenschap.

Zij maakt voor de kerkdiensten in Zuid op huurbasis gebruik van de rooms-katholieke Verrijzeniskerk. Voor de kerkdiensten van de Oecumenische Gemeente Helmerhoek maakt zij gebruik van de Theaterzaal van Helmerzijde (Mediant).

Nadat in het verleden de Eudokiakerk is afgestoten is inmiddels ook de Oosterkerk niet meer in gebruik. Het College van Kerkrentmeesters (CVK) heeft onlangs uitgesproken dat op korte termijn nog een kerkgebouw zal moeten worden afgestoten.

Financiële middelen

Met betrekking tot de reserves waarover de gemeente beschikt is in 2001 door het CVK aan de AK een bestedingsplan aangeboden, dat door de AK is aanvaard. Daarin is volgens een gezamenlijk afgesproken procedure bepaald, dat het interen op de reserves aan een maximum gebonden wordt, waarbij de totale waarde van onze bezittingen daalt naar rato van het aantal betalende leden van de kerk.

Aantal predikanten

In het Voorwoord is aangegeven, dat op aanbeveling van het CVK de AK in oktober besloten heeft de predikantsformatie te stellen op 4,5 fte. Bij het huidige inkomsten- en uitgavenpatroon realiseert de gemeente op deze wijze in 2008 een min of meer sluitende begroting.

In hun rapport stellen de kerkrentmeesters, dat 4,5 fte ‘zeker niet te krap is om de gemeente dan van voldoende herderlijke zorg te voorzien, mits er tijdig grotere eenheden worden gevormd waarin het efficiënt werken is voor de predikanten’.

V. Concrete beleidsvoorstellen wijkindeling

In dit hoofdstuk komt een drietal alternatieven aan de orde. Ze zijn bedoeld om vanuit een krimpende kerk zoveel mogelijk zonder kramp het werk waartoe de gemeente zich geroepen weet, voort te kunnen zetten. Het zal duidelijk zijn, dat voortzetting van de huidige situatie geen optie is. De alternatieven mogen gelezen worden als verkenningen van een nieuw landschap. Voor velen roept het nieuwe vooral onzekerheid op. Daarom is er in eerste instantie weerstand, omdat vertrouwde kaders moeten wijken. Maar afscheid nemen van het oude en vertrouwde hoeft niet alleen verlies te betekenen. De uitdaging van de huidige situatie is er in gelegen om in bedreigingen vooral kansen te zien. Wat nu volgt mag vooral vanuit dát perspectief gelezen worden. Het zijn overigens meer de grote lijnen dan de uitgewerkte details die hier te zien zijn. Maar hopelijk zijn ze helder en concreet genoeg om een keuze te maken omtrent de voor de toekomst geboden richting. Vervolgens zal zo breed en betrokken mogelijk de nadere uitwerking kunnen plaatsvinden.

V.1. De Protestantse Gemeente van Enschede bestaat uit vier *clusters*, met elk een kerkenraad, en een predikant en een of meer vierplaatsen (kerkgebouwen)

Indeling

De huidige wijken van Enschede worden zodanig samengevoegd dat een viertal ‘clusters’ geografisch logische clusters ontstaat, van ongeveer gelijke *grootte*. Onderstaande tabel geeft een aantal opties, met daarbij het totaal aantal verwachte leden in 2007 per cluster:

Optie 1		Optie 2		Optie 3		Optie 4	
Deta-Vredesk.	1032	Vredesk.	485	Vredesk.	485	Zuid-Vredesk.	1071
Opstk.-Lon	551	Deta-Lon-Opstk.	1098	Deta-Lon	761	Deta	547
West	509	West	509	West-Opstk.	846	Opstk.-Lon	551
Zuid-OGH	739	Zuid-OGH	739	Zuid-OGH	739	West-OGH	662
	2831		2831		2831		2831

(Getallen overgenomen uit ‘Prognose 2003-2008’ – tabel 4: betaaladressen per wijk in 2007)

Een meer evenredige verdeling van de leden is mogelijk wanneer de huidige *wijkgrenzen* los worden gelaten. Er zouden dan vier nieuwe ‘clusters’ kunnen worden gecreëerd die ongeveer van gelijke omvang zijn.

Er is nog een optie, waarbij niet zo zeer wordt uitgegaan van geografische spreiding, maar veeleer van ‘*kleur*’-spreiding. Er worden vier clusters geschapen die duidelijk van ‘*kleur*’ verschillen. Gemeentelieden kiezen zelf bij welk cluster zij zich met name betrokken voelen.

Organisatie

Elk cluster heeft een eigen kerkenraad.

Aan elk cluster is één basis-predikant verbonden. Deze verbondenheid geldt met name voor eredienst, pastoraat en bestuur.

Inzake eredienst wordt echter ook structureel stadsbreed voorgegaan. (Denk bijv. aan 2 zondagen per maand in de ‘eigen wijk’, en 1 in een andere wijk).

De predikanten werken stedelijk samen. Niet specifiek wijkgebonden taken worden structureel stedelijk onder de gezamenlijke predikanten verdeeld.

In het traject van groeien naar de vier clusters toe zal een wezenlijke beleidsvraag zijn hoeveel vierplaatsen er per cluster worden gehandhaafd, m.a.w. hoe reduceren we het aantal kerkgebouwen (zie hoofdstuk VI) en wat zijn de criteria op grond waarvan wordt gereduceerd? En hoe wordt de predikantsinzet georganiseerd?

Vanwege de mogelijke reductie van kerkdiensten, de samenvoeging van werkzaamheden, en een klein formatieoverschot (0,5) zijn ook enkele nieuwe taken mogelijk. Te denken valt aan het expliciet benoemen van een diakonale taak van de predikanten. Deze nieuwe stedelijke taken vallen organisatorisch onder de Algemene Kerkenraad.

Voordelen

- redelijke aanknoping bij huidige situatie;
- goede mogelijkheid voor diversiteit (met name in eredienst).

Nadelen

- het is lastig om te komen tot een enigszins gelijk aantal leden per cluster;
- weinig oog voor de toekomst: 4 clusters wordt lastig bij minder dan 4 predikanten;
- na 2010 moet dit model mogelijk weer herzien worden;
- flexibele predikantinzet is moeilijk – per cluster heeft de predikant de handen redelijk vol;
- weinig ruimte voor / oog voor het geheel van de stad Enschede.

V.2 De Protestantse Gemeente van Enschede bestaat uit twee clusters, met elk één kerkenraad

Indeling

De huidige wijken van Enschede worden zodanig samengevoegd dat twee clusters ontstaan van ongeveer gelijke grootte.

Optie A		Optie B	
Opstandingskerk Lonneker Vredeskerk Detakerk	1583	Lonneker Vredeskerk Detakerk	1246
Zuid West OGH	1248	Opstandingskerk Zuid West OGH	1585
	2831		2831

Organisatie

Elk cluster heeft één kerkenraad.

Elk cluster kent in het algemeen meerdere vierplaatsen.

Aan elk cluster zijn twee basis-predikanten verbonden, die gezamenlijk het pastoraat, de vieringen en het bestuur verdelen.

Bovendien werken de predikanten stedelijk samen. Niet specifiek wijkgebonden taken worden structureel stedelijk onder de gezamenlijke predikanten verdeeld.

De twee clusters werken nauw samen in de Algemene Kerkenraad, waar álle taken worden behartigd die niet specifiek wijkgebonden zijn.

Deze werkzaamheden kennen mogelijk eigen ontmoetingsplaatsen: 'huis van verhalen', 'inloophuis', 'leerhuis', 'citypastoraat' etc.

In het traject van groeien naar de twee clusters toe zal een wezenlijke beleidsvraag zijn hoeveel vierplaatsen er per cluster worden gehandhaafd? En hoe wordt de predikantsinzet dan georganiseerd? Zo ja, wanneer vindt de reductie plaats, en wat zijn de criteria op grond waarvan wordt gereduceerd?

Vanwege de mogelijke reductie van het aantal kerkdiensten, de substantiële samenvoeging van werkzaamheden, en een klein formatieoverschot (0,5) zijn ook nieuwe taken mogelijk. Te denken valt aan het expliciet benoemen van een diakonale taak van de predikanten. Deze nieuwe stedelijke taken vallen organisatorisch onder de Algemene Kerkenraad.

Voordelen

- herschikking vindt meer plaats op basis van de 'gewenste' dan op basis van de 'huidige' situatie;
- gematigde specialisatie predikanten mogelijk, met alle voordelen van dien;
- er ontstaat duidelijk ruimte om werk te maken van een stadsbreed profiel voor SoW Enschede ;
- het model van twee clusters voldoet ook op middellange termijn. ;
- bij keuze voor Optie A, is goede aandacht voor Roombeek mogelijk.

Nadelen

- weinig oog voor 'kleur' (beter: bij een dergelijke schaalvergroting vergt het behoud van veelkleurigheid extra aandacht);
- Minder aanknopingspunten in de huidige situatie.
- *Verzwakte netwerken*

V.3 De Protestantse Gemeente van Enschede bestaat uit één gemeente, die geleid wordt door één kerkenraad

Het team van predikanten is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken die haar door de kerkenraad zijn opgedragen. Al naar gelang het aantal predikanten dat aan de gemeente van Enschede verbonden is voor de gewone werkzaamheden (zoals de huidige wijkpredikanten), zal de gemeente verdeeld zijn in een zelfde aantal sectoren of stadsdelen. Iedere predikant richt zijn/haar pastorale aandacht in eerste instantie op de sector die hem/haar is toegewezen.

De sectoren worden zoals gezegd gevormd naar het aantal predikanten, niet naar het aantal vierplaatsen of kerkgebouwen.

'Rondom de vierplaatsen' functioneren nu geen wijkkerkenraden meer, maar 'teams' die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding en de uitvoering van het werk rondom het kerkgebouw. Hierbij valt onder meer te denken aan het werk zoals het ook nu plaatsvindt: eredienst, diaconaat, catechese, jeugdwerk enz. Om ervaringen met elkaar te delen en om begeleiding en toerusting te ontvangen komen de teams die hetzelfde werk verrichten in de

stad op gezette tijden bijeen. De pastorale teams worden per sector gevormd vanwege de gewenste samenwerking met de predikant.

Om uit te drukken dat de predikanten aan de (gehele) gemeente van Enschede zijn verbonden zullen ze ook zo veel mogelijk in alle Enschedese kerken voorgaan, met dien verstande dat zij tenminste eenmaal per maand voorgaan in de kerk, die zich bevindt in hun pastorale sector.

Ook in deze constructie zal het een wezenlijke beleidsvraag zijn hoeveel vierplaatsen er worden gehandhaafd? En hoe wordt de predikantsinzet voor het handhaven van de kerkdiensten dan georganiseerd? Zo ja, wanneer vindt de reductie plaats, en wat zijn de criteria op grond waarvan wordt gereduceerd?

De kerkenraad stelt de predikanten in de gelegenheid zich te laten (bij)scholen in het aandachtsgebied dat in onderling overleg tussen kerkenraad en predikanten is afgesproken. In het derde hoofdstuk van deze notitie is een opsomming gegeven van de gewenste taken. Daar zijn onder meer genoemd de ontwikkeling van stedelijk diaconaat en het vorm geven aan de betrokkenheid van de kerk bij de buurt. Het is goed voorstelbaar dat één van de predikanten zich op één van deze gebieden nader zal willen specialiseren, terwijl een ander zich meer tot een ander aandachtsgebied voelt aangetrokken.

Ook de teams, die in de sectoren werkzaam zijn kunnen zich door de predikanten laten bijstaan.

Gemeenteleden zijn vrij in hun keuze, als zij voor pastorale aangelegenheden een beroep wensen te doen op een predikant.

Met het team van predikanten en met elk afzonderlijk zal tenminste ieder jaar gesproken worden over de wijze waarop zij hun werk ervaren.

De kerkenraad is verantwoordelijk voor het werk in de gemeente.

Hoe hij zal worden samengesteld (aantal ambtsdragers, vertegenwoordigers vanuit teams en/of sectoren, enz.) zal nader kunnen worden ingevuld.

Voordelen:

- flexibiliteit bij het inspelen op veranderde omstandigheden;
- sterk besef samen tot de gemeente van Enschede te behoren;
- efficiënt gebruik van vrijwilligers;
- gebruik van de diverse kwaliteiten van de predikanten;
- eenvoudige en heldere organisatiestructuur;
- structuur niet afhankelijk van gebouwen en predikanten;
- honoreert de eigen keuze van gemeenteleden;
- ruimte om nieuwe taken op te pakken;
- duidelijke uitdaging op een nieuwe manier kerk te zijn.

Nadelen:

- grote verandering ten opzichte van huidige situatie, want doorbreking van de 'dorpsgewijze' beleving van het kerk-zijn;
- verandering van de band tussen wijkgemeente en wijkpredikant;
- vraagt openheid, veranderingsgezindheid en creativiteit van alle betrokkenen.
- Verzwakte netwerken

VI. Beleidsvoorstellen reductie kerkgebouwen

In dit hoofdstuk komen twee opties aan bod. In de eerste paragraaf staan enkele opmerkingen over de vraag hoe op termijn gekomen kan worden tot het opnieuw afstoten van een kerkgebouw. In de tweede paragraaf wordt ingegaan op de mogelijkheid samenwerking te zoeken over de muren van de PGE.

VI.1 Afstoten van een kerkgebouw

Nadat enkele jaren geleden de Eudokiakerk is verkocht en sinds vorig jaar geen gebruik meer gemaakt wordt van de Oosterkerk, is op grond van de prognoses van het CVK nu al bekend dat aan het afstoten van nog een kerkgebouw niet te ontkomen zal zijn. Immers, met een dalend aantal betalende leden en een terugloop van de inkomsten zal het niet langer mogelijk zijn de huidige stand van de gebouwen overeind te houden. De vraag dient zich aan wat het volgende gebouw zal zijn. Welke criteria zullen daarvoor bepalend zijn?

Het is goed om het denkproces óók ‘aan de andere kant’ te beginnen. Het moet mogelijk zijn zich de situatie voor te stellen, dat de gemeente van Enschede zover is ingekrompen, dat voor de zondagse kerkdiensten nog slechts van één kerkgebouw gebruik gemaakt hoeft te worden. Welk gebouw zal dat zijn? Van welk gebouw zeggen we met z'n allen: dát is voor ons het onopgeefbare kerkgebouw van en voor de gemeente van Enschede? En als zich nu de verhoopte situatie voordoet, dat het zover niet komt, maar dat Enschede nog geruime tijd over twee gebouwen kan beschikken, welke twee zullen dat dan zijn? En als er nog drie gebouwen in stand gehouden kunnen worden enz.?

Het is duidelijk dat deze vragen alleen beantwoord kunnen worden, als heldere en inzichtelijke criteria aanwezig kunnen zijn, op grond waarvan keuzes gemaakt kunnen worden. Daarbij spelen niet alleen rationele, maar ook emotionele factoren een belangrijke rol.

Het antwoord op deze vragen is van belang, wanneer de voorkeur uitgaat naar alternatief I of II. Alternatief III is niet afhankelijk van een kerkgebouw.

Daarom stelt de Algemene Kerkenraad, uiteraard in nauw overleg, goede overeenstemming met en op voorstel van het CVK een Gebouwencommissie in, die de opdracht krijgt heldere en inzichtelijke criteria te ontwikkelen op grond waarvan te zijner tijd een goed besluit genomen kan worden ten aanzien van het afstoten van kerkgebouwen.

VI.2 Samenwerking met andere kerken

De vierplaatsen van de PGE zijn nu redelijk gelijkmatig over de stad verdeeld. Dit biedt goede mogelijkheden om contacten met de burgers in de wijken te onderhouden. Hetzelfde geldt voor de katholieke kerk. Financiële problemen dwingen echter tot veranderingen waarbij dit niet langer geldt.

De Protestantse Gemeente Enschede is niet de enige kerk die met financiële problemen kampt. Soms lossen we het probleem zelf op door een kerkgebouw te verkopen in een wijk waar, ten gevolge van het SoW-proces, meerdere gebouwen staan; in andere gevallen proberen we samen te werken met andere kerken. In West bleken de financiële kosten van de verbouw, nodig om gelijktijdige vieringen van katholieken en protestanten te kunnen houden,

echter hoger dan de huidige kosten. De kerkelijke presentie in Roombeek vindt een materiele vorm in het Huis van Verhalen, een gezamenlijk project van meerdere kerken, met een laag liturgisch profiel. In Zuid is het gezamenlijk gebruik van een kerkgebouw door katholieken en protestanten wel gerealiseerd.

Ook elders heeft men met succes nieuwe vormen gevonden. Zo was in Ede in een nieuwe wijk geen van de kerken groot genoeg om zelfstandig een kerk te bouwen en te onderhouden. Men heeft toen een fors kerkgebouw neergezet waarin meerdere kerken *om de beurt* een zondagse dienst verzorgen, met gezamenlijke activiteiten en een grotendeels gemeenschappelijke groep kerkgangers. Kortom op de wijze van de OGH in ons midden! Niet in elke wijk is een dergelijke oplossing mogelijk, maar dat verhindert andere wijken niet stappen in deze richting te ondernemen. Een gelijkmatige verdeling over de stad is echter zo'n groot goed dat het niet te snel mag worden opgegeven.

VII. Tenslotte

De eerste aanzet tot deze beleidsnotitie is in korte tijd door het Gezamenlijk Predikanten Overleg vervaardigd. De Algemene Kerkenraad heeft in de vergadering van 15 januari 2004 de beleidsnotitie vastgesteld. Met opzet wordt gesproken van een notitie en niet van een beleidsplan. Voor het ontwikkelen van dit laatste is meer tijd en energie nodig en zeker ook vanaf het begin betrokkenheid van de gehele gemeente.

Zo ontbreekt er veel in de notitie. Er is geen aandacht voor jongeren- en ouderenbeleid; er staat niets in over de wijze waarop de kerk zich presenteert in de Enschedese samenleving noch over de interne en externe communicatie. Er valt nog meer te noemen.

Maar AK en GPO hopen dat met deze notitie een vruchtbare weg naar de toekomst ingeslagen kan worden, waarbij wat tot nu toe ontbreekt gaandeweg kan worden aangevuld.

De AK heeft tevens een begeleidingscommissie ingesteld die de opdracht heeft het proces zorgvuldig uit te zetten en te begeleiden.